

Instytut Historii

Wydział Historii i Dziedzictwa Kulturowego

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Autoreferat

1. Imię i nazwisko: Mariusz Trąba
2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

magister historii (specjalność nauczycielska) - Uniwersytet Śląski - Wydział Nauk Społecznych – 1995

magister teologii (teologia dogmatyczna) - Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie, Wydział Teologiczny - 2004

doktor nauk humanistycznych - Uniwersytet Śląski, Wydział Nauk Społecznych – 1999; tytuł rozprawy doktorskiej: *Działalność społeczno-narodowa ks. dr. Teodora Kubiny w latach 1905-1925*

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.

1995-1999 – doktorant-stażysta w Instytucie Historii Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

2006-2008 – asystent w Instytucie Historii na Wydziale Historii Kościoła Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie

2008-2019 – adiunkt w Instytucie Historii na Wydziale Historii i Dziedzictwa Kulturowego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (po zmianie nazwy w 2009 roku: Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie)

2019 – starszy wykładowca w Instytucie Historii Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.).

Monografia pt. *Kościół katolicki w Zagłębiu Dąbrowskim 1945-1989. Wspólnota religijna w rzeczywistości regionu miejsko-przemysłowego*, Katowice-Kraków 2021, ss. 528 (Wyd. Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu Oddział w Katowicach; Wydawnictwo LIBRON – Filip Lohner) stanowi wynik szerokich badań Autora nad dziejami Zagłębia Dąbrowskiego, czyli regionu miejsko-przemysłowego, który powstał i ukształtował się w XIX wieku na obszarze zaboru rosyjskiego w bliskim sąsiedztwie granicy z pruskim Górnym Śląskiem i austriacką Galicją. Opracowanie jest próbą naukowego spojrzenia na dzieje Kościoła katolickiego w powojennej Polsce z perspektywy jednego, ale za to specyficznego regionu – Zagłębia Dąbrowskiego. Specyfika tego regionu wyrażała się i wyraża m.in. w jego pogranicznym położeniu (w okresie zaborów jego teren stanowił rosyjską część tzw. Trójkąta Trzech Cesarzy), w funkcjonowaniu w kontakcie i opozycji z sąsiednim Górnym Śląskiem (w ramach jednego województwa śląsko-dąbrowskiego czy katowickiego), czy w funkcji ideologiczno-politycznej jaką wyznaczyli mu przedstawiciele władz komunistycznych (idea „Czerwonego Zagłębia” jako twierdzy ruchu komunistycznego). Tematyka dziejów Kościoła katolickiego na tym obszarze w XX wieku, a szczególnie dla okresu po 1945 roku, była rzadko podejmowana przez badaczy. Wynikało to przede wszystkim z założeń ideologicznych, w których jakakolwiek działalność czy obecność Kościoła katolickiego, czy szerzej elementów życia religijnego, nie mieściła się w schemacie „Czerwonego” Zagłębia, rozumianego jako historyczna i tradycyjna „twierdza” ruchu komunistycznego na ziemiach polskich, a także obszaru dokonującej się po 1945 roku laicyzacji, będącej nieuchronnym wynikiem – jak to podkreślano - wzrastającej świadomości klasy robotniczej.

Na różnych etapach dziejów omawianego regionu Kościół katolicki stanowił nieprzerwanie ważny komponent życia miejscowej społeczności. Katolicy zawsze stanowili większość mieszkańców Zagłębia Dąbrowskiego. Nawet w okresie uprzemysłowienia i urbanizacji tego obszaru w XIX i na początku XX wieku, gdy rozwinęły się tutaj inne wspólnoty i grupy wyznaniowe, stan taki się utrzymał. Kościół katolicki zawsze stanowił znaczący element odniesienia miejscowej ludności w wymiarze autoidentyfikacji, zarówno w kształtowaniu poczucia przynależności do tej wspólnoty wyznaniowej, jak i samookreślenia się *contra* wobec wartości czy tradycji przez tę wspólnotę reprezentowanych. Dzieje wspólnoty katolickiej na terenie Zagłębia Dąbrowskiego w okresie szczególnych przemian społecznych i politycznych

okresu 1945-1989 stanowią główny temat omawianej publikacji. Tematem niezwykle interesującym dla Autora pracy, a równocześnie problemem niezwykle trudnym w wielu płaszczyznach pracy badawczej, była próba ukazania przemian jakim w tym czasie podlegały, tak Kościół katolicki (np. w zakresie reform soboru watykańskiego II), jak i samo Zagłębie Dąbrowskie, gwałtownie rozwijające się i na nowo urbanizujące w procesie budowy Huty „Katowice” oraz całej otaczającej ją infrastruktury społeczno-gospodarczej.

Obszar badań wyznaczają granice Zagłębia Dąbrowskiego w ścisłym i wąskim sensie tego pojęcia, czyli ograniczonego do miejsko-przemysłowego centrum regionu. Ramy chronologiczne rozważań wyznaczają dwie podstawowe daty z dziejów społeczno-politycznych Polski powojennej: 1945 – zakończenie okupacji niemieckiej i 1989 – początek przemian demokratycznych. W zakresie dziejów Kościoła rok 1945 otwiera okres funkcjonowania Kościoła katolickiego w Polsce w nowych warunkach powojennych, zaś rok 1989 wyznacza cezurę początku przemian odnośnie miejsca i roli Kościoła w rzeczywistości prawno-ustrojowej Polski, czego wyrazem było m.in. przeprowadzona w 1992 roku reforma struktur diecezji polskich. Nieprzerwanie w omawianym okresie Zagłębie Dąbrowskie stanowiło integralną część diecezji częstochowskiej.

Podjmując temat dziejów Kościoła katolickiego na terenie Zagłębia Dąbrowskiego w latach 1945-1989 starano się ująć go w dwóch zasadniczych aspektach, co podkreśla podtytuł pracy. Starano się więc opisać wspólnotę Kościoła katolickiego jako grupę religijną, połączoną pewnymi ideami, tradycjami i zachowaniami, ale także wewnątrz zorganizowaną, która działa w określonych swoich strukturach. Wspólnota ta działała w specyficznych i charakterystycznych warunkach społecznych, gospodarczych i politycznych. Warunki owe to nie tylko wzajemne relacje państwo-Kościół, ale także kulturowe i religijne tradycje tego regionu, wzorce kulturowe i przemiany społeczno-cywilizacyjne, sposób życia oraz preferowane zachowania i postawy. Starano się zebrać jak najwięcej danych szczegółowych odnośnie danego zjawiska, aby następnie podjąć próbę uogólnienia i wyjaśnienia zachodzących zjawisk i przemian. Może to powodować powstanie wrażenia przeładowania pracy suchymi danymi statystycznymi, ale dopiero na ich bazie (i to w dłuższej perspektywie czasowej) można było uchwycić dynamikę zjawisk społeczno-religijnych. Tę obfitość danych dla poszczególnych parafii wyrażającą się w znacznej liczbie tabel, starano się zrekompensować opisem konkretnych postaw i zachowań ludzkich.

Opracowując podjęte zagadnienie starano się dotrzeć do jak najszerszej bazy źródłowej. Przede wszystkim przeprowadzono kwerendę w archiwach kościelnych: diecezjalnych (Częstochowa, Sosnowiec), parafialnych i zakonnych. Bogatym zasobem materiałów doty-

czących Zagłębia Dąbrowskiego dysponuje zarówno Archiwum Kurii Metropolitalnej w Częstochowie (akta parafii), jak i Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej. Kwerendę archiwalną przeprowadzono w większości archiwów parafialnych Zagłębia Dąbrowskiego. Kwerendą archiwalną objęto także dokumentację zgromadzoną w archiwach państwowych, począwszy do Archiwum Akt Nowych w Warszawie, poprzez Archiwum Państwowe w Katowicach, a skończywszy na Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w tym samym mieście. Dwa pierwsze archiwa przechowują akta administracji państwowej zajmującej się sprawami wyznaniowymi w okresie powojennym. Szczególnym zbiorem dokumentów archiwalnych jest zbiór IPN. Materiały dotyczące działalności SB wobec terenu Zagłębia Dąbrowskiego zachowały się w niezwykłej liczbie. Niewątpliwą zaletą tej dokumentacji jest to, że zarejestrowała ona wiele faktów i opinii z życia codziennego, których nie odnotowano gdzie indziej, a także często ukazuje „drugie dno” niektórych spraw.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Moje zainteresowania badawcze koncentrują się głównie na dziejach Kościoła katolickiego w XIX i XX wieku. Szczególnym przedmiotem moich badań są dzieje ziem położonych w tzw. Trójkącie Trzech Cesarzy, czyli: Górnego Śląska, Zagłębia Dąbrowskiego (Królestwa Polskiego) i Małopolski (Galicji).

Chronologicznie, pierwszym tematem badawczym, który podjąłem jeszcze w okresie studiów magisterskich na Uniwersytecie Śląskim i który kontynuuję do dnia dzisiejszego, są dzieje Górnego Śląska. Tej tematyce była poświęcona moja praca magisterska z zakresu historii (*IV Sejm Śląski 1935-1939 – zarys monograficzny*), napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Franciszka Serafina; mój pierwszy artykuł naukowy, którego napisanie zaproponował mi mój Promotor, a poświęcony dziejom bankowości w międzywojennym województwie śląskim (*Bankowość, [w:] Województwo śląskie 1922–1939. Zarys monograficzny*, red. F. Serafin, Katowice 1996) oraz moja praca doktorska z 1999 r., której tematem była działalność społeczna i narodowa jednego z czołowych polskich działaczy okresu powstań śląskich i plebiscytu, a od 1925 roku pierwszego biskupa nowoutworzonej diecezji częstochowskiej, ks. Teodora Kubiny. Rozprawa ta została wydana drukiem dzięki staraniom dra Zbigniewa Kapały z Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu i uprzejmości Muzeum Miejskiego w Świętochłowicach (Świętochłowice 2002, ss. 276). Ze względu na tematykę podjętą w czasie przy-

gotowywania rozprawy doktorskiej swą uwagę w badaniach skoncentrowałem na okresie powstań śląskich i plebiscytu oraz latach międzywojennych. Wynikiem tych prac jest szereg artykułów dotyczących roli i zaangażowania Kościoła katolickiego w życie społeczne i narodowe Górnego Śląska. Część z owych opracowań (tak w postaci artykułów, jak i biogramów oraz tekstów popularnonaukowych) poświęconych zostało osobie ks. T. Kubiny. Treść owych opracowań w miarę czasu poszerzano i uzupełniano o nowe źródła oraz nowe opracowania naukowe. Wśród tematów podejmowanych w badaniach, a dotyczących dziejów Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku, znalazły się także zagadnienia jak: podział dóbr diecezji wrocławskiej po 1922 roku pomiędzy nowe jednostki organizacyjne Kościoła katolickiego na terenie Śląska, działalność katolickich stowarzyszeń społecznych, jak np. Akcja Katolicka, uczestnictwa kobiet w plebiscycie i powstaniach śląskich, działalność społeczna Kościoła katolickiego w okresie wielkiego kryzysu gospodarczego oraz obecność i rola argumentów religijnych w polsko-niemieckim sporze politycznym o Górny Śląska w latach 1918-1922. Osobną grupę tekstów naukowych stanowią biogramy osób związanych z Górnym Śląsk. Biogramy te zostały opracowane i wydane przy okazji edycji tekstów źródłowych, jak np. miało to miejsce w związku z postacią porucznik Leopoldyny Staweckiej, uczestniczki III powstania śląskiego, jak też w postaci klasycznych biogramów w szeregu słowników, np. *Leksykonie Panteonu Górnośląskiego* (red. A. Kłos-Skrzypczak, H. Olszar, Katowice 2020) oraz przygotowywanych do druku 2. i 3. tomu *Słownika biograficznego katolicyzmu społecznego w Polsce* (red. R. Łatka), opracowywanego z inicjatywy Instytutu Dziedzictwa Myśli Narodowej im. Romana Dmowskiego i Ignacego Jana Paderewskiego.

Drugim – najbardziej reprezentowanym w moich badaniach i publikacjach – obszarem jest rejon Zagłębia Dąbrowskiego, czyli miejsko-przemysłowy obszar, jaki ukształtował się w czasie zaborów na terenie państwa rosyjskiego w pobliżu granic tegoż imperium z Górnym Śląskiem i cesarstwem austriackim. Pod względem chronologicznym publikacje te dotyczą zagadnień od końca XVIII wieku (np. *Opis parafii św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Czeladzi z 1791 roku (Fragment nieodnalezionej wizytacji dekanatu siewierskiego diecezji krakowskiej z lat 90. XVIII wieku)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 114 (2020), s. 421–454) do początku wieku XXI (np. *Historia diecezji sosnowieckiej w latach 1992–2007*, [w:] *Da mihi animas. Księga pamiątkowa wydana z okazji 50-lecia kapłaństwa i 15-lecia posługi biskupiej pierwszego pasterza diecezji sosnowieckiej Jego Ekscelencji biskupa Adama Śmigielskiego SDB*, red. W. Kowalski, J. Orzeszyna, W. Skoczny, Sosnowiec–Kraków 2007, s. 27–49). Ich charakter jest także bardzo różnorodny, poczynając od monografii, poprzez ar-

tykuły i rozdziały w monografiach, a skończywszy na szeregu publikacji popularnonaukowych.

Badając zagadnienie dziejów Kościoła katolickiego na terenach, które określano mianem Zagłębia Dąbrowskiego, podjąłem m.in. tematy: przemian struktur administracyjnych Kościoła katolickiego na tym terenie, dziejów duchowieństwa, społecznej aktywności Kościoła katolickiego, stosunków Państwo-Kościół (szczególnie w okresie po 1945 roku), możliwości wykorzystania ksiąg metrykalnych dla badań nad społecznością tego regionu, dziejów parafii (rozumianych nie tylko jako jednostki organizacyjne, ale wspólnoty wiernych funkcjonujących w rozmaitych okolicznościach historycznych), szkolnictwa elementarnego w XIX wieku, polemiki katolicko-mariawickiej na początku XX wieku, dziejów stowarzyszeń inteligencji katolickiej i Akcji Katolickiej w okresie międzywojennym i po 1992 roku. W wykazie moich publikacji, dotyczących tej problematyki, za szczególnie ważne i reprezentatywne, uważam:

a) spośród monografii naukowych – przedstawianą jako rozprawę habilitacyjną monografię *Kościół katolicki w Zagłębiu Dąbrowskim 1945-1989. Wspólnota religijna w rzeczywistości regionu miejsko-przemysłowego* (Katowice-Kraków 2021). Jej treść i założenia naukowe zostały omówione powyżej;

b) spośród monografii pod redakcją – prace *Wiara i Niepodległość. Religijne i patriotyczne tradycje terenów diecezji sosnowieckiej (XIX – XX wiek)* (red. A. Dziurok, M. Trąba, Katowice-Sosnowiec-Warszawa 2019). Praca ta ukazała się drukiem dzięki współpracy diecezji sosnowieckiej i katowickiego oddziału IPN w okresie obchodów 100-lecia odzyskania przez państwo polskie niepodległości. Monografia jest interesująca ze względu na to, że prezentuje naukowe teksty na temat obszarów i ziem, które często „umykają” zainteresowaniu badaczy, a to z tego powodu, że te są traktowane w podejmowanych badaniach, tylko jako część większej całości, np. szerszych jednostek administracji państwowej, samorządowej, czy kościelnej np. województwa, czy diecezji;

c) spośród artykułów naukowych – cykl 10 artykułów na temat dziejów Kościoła katolickiego, jaki ukazał się w ramach publikowanych w ostatnich latach monografii poszczególnych miast zagłębiowskich, poczynając od Będzina (2008), poprzez Czeladź (2012) i Sosnowiec (2016), a skończywszy na Dąbrowie Górniczej (2016, 2019). We wcześniejszych monografiach tych miast, opracowanych przede wszystkim w latach 70. XX wieku, tematyka dziejów Kościoła katolickiego, ale także innych wyznań, była pomijana. Artykuły te, oparte na szerokiej bazie źródłowej – tak z archiwów państwowych, jak i licznych archiwów kościelnych – stanowią ważne uzupełnienie i wypełnienie obrazu dziejów społeczności zagłębiowskiej. W

wypadku kilku z artykułów – co zależało od koncepcji redaktorów danej publikacji – ich tematyka dotyczy nie tylko dziejów Kościoła katolickiego, ale opisuje także historię wspólnot: prawosławnej, protestanckiej, mariawickiej, Świadków Jehowy i grup ewangelikalnych;

oraz

- artykuł zamieszczony w monografii *Województwo śląskie 1945 – 1950. Zarys dziejów politycznych* (red. A. Dziurok, R. Kaczmarek, Katowice 2007), w którym podjęto próbę analizy skomplikowanych dziejów części diecezji częstochowskiej znajdującej się w granicach województwa śląskiego w pierwszych latach powojennych;

d) spośród edycji tekstów źródłowych – monografię *Czeladź w latach II wojny światowej (1939–1945). Źródła i materiały z archiwów kościelnych* (Katowice 2011). Zabrana w tej książce i naukowo opracowana dokumentacja związana z parafią św. Stanisława w Czeladzi wytworzona tak przez urzędy kościelne, jak i władze okupacyjne, pozwala w sposób niezwykle plastyczny opisać codzienność okupowanego przez Niemców miasta i na tym przykładzie pokazać, jak ogromne i nieodwracalne skutki miała okupacja dla narodu polskiego;

e) w zakresie haseł słownikowych – teksty dotyczące Zagłębia Dąbrowskiego zamieszczone w publikacji *Węzły pamięci niepodległej Polski* (red. N. Najder, A. Machcewicz i inni, Kraków–Warszawa 2014).

Problematyka dziejów Kościoła katolickiego w Małopolsce (Galicji) w moich badaniach powraca z rzadka, ale jest także obecna. Wyróżnia się tutaj przede wszystkim artykuł *Kościół katolicki i życie religijne miasta XIX i XX wieku*, opublikowany w monografii miasta Oświęcimia (*Oświęcim. Miasto pogranicza*, red. B. Czwojdrak, K. Miroszewski, P. Węcowski, t. 2, Warszawa 2018). Opracowanie dotyczy dziejów i przemian rozległej i dużej parafii oświęcimskiej, a także innych grup wyznaniowych obecnych w mieście Oświęcimia (z wyłączeniem wspólnoty żydowskiej, której losom poświęcono osobny rozdział monografii) od chwili zaborów do 1950 roku. Tematykę losów wspólnoty katolickiej w okresie I i II wojny światowej podjęto w artykule opisującym funkcjonowanie klasztoru Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia w podkrakowskich Łagiewnikach (*Od miłosierdzia do Miłosierdzia. 150 lat Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia w Krakowie*, red. J. Urban, Kraków 2018); z kolei różnorodne aspekty stosunków państwo-Kościół katolicki na terenie diecezji krakowskiej po 1945 roku omówiono w 3 publikacjach poświęconych okresowi Nawiedzenia kopii obrazu Matki Bożej Częstochowskiej w parafiach tej diecezji w latach 1967-1968 (np. *Współpracownicy SB na terenie archidiecezji krakowskiej w okresie Nawiedzenia obrazu Matki Bożej Częstochowskiej w parafiach tej archidiecezji (1967-1968)*, [w:] *Kościół katolicki w czasach komunistycznej dyktatury. Między bohaterstwem a agenturą. Studia i ma-*

teriały, t. 3, red. J. Szczepaniak, M. Lasota, Kraków 2010). Do tematyki małopolskiej powróciłem także w obszernym studium poświęconym problemowi zaangażowania osób świeckich w powstanie parafii oraz budowę kościoła parafialnego NMP Nieustającej Pomocy w Jaworznie, a także działań podejmowanych przez władze przeciwko tym osobom, które ukazało się w ramach wspomnianej powyżej publikacji *Wiara i Niepodległość*.

Odminną grupę moich publikacji naukowych stanowią opracowania poświęcone różnorodnym aspektom dziejów Kościoła katolickiego w Polsce w okresie XX wieku. Zdecydowana ich większość odnosi się do tematyki funkcjonowania tej wspólnoty religijnej w różnorodnych warunkach ustrojów totalitarnych i autorytatywnych. Szczególną uwagę zwrócić można tu na biograficzne opracowanie poświęcone osobie ks. Teofila Skalskiego (*Ks. Teofil Skalski (1877–1958). Administrator apostolski diecezji zytomierskiej, [w:] Wytrzymać i przetrwać jak Bóg daje. Świadkom Kościoła rzymskokatolickiego na Ukrainie Sowieckiej 1917–1991*, red. J. Wołczański, Kraków 2010). Artykuł ten został oparty w dużej mierze na archiwaliach NKWD pozyskanych w czasie kwerendy w Kijowie. W tej grupie opracowań sytuują się także studia Autora na temat: dyskusji politycznych toczonych wokół dwudziestowiecznych konkordatów polskich, początków funkcjonowania cenzury komunistycznej w stosunku do prasy katolickiej, postawy duchowieństwa katolickiego wobec śmierci i pogrzebu Bolesława Bieruta, czy działań podejmowanych przez komunistyczną Służbę Bezpieczeństwa wobec ordynariusza częstochowskiego biskupa Zdzisława Golińskiego.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

Pracę dydaktyczną w charakterze nauczyciela historii w liceum ogólnokształcącym podjąłem jeszcze w okresie studiów magisterskich. W okresie studiów doktoranckich kontynuowałem ją w szkole podstawowej oraz jednocześnie prowadząc zajęcia w Instytucie Historii Wydziału Nauk Społecznych UŚ w Katowicach (metodyka nauczania historii, metodologia historii, historia historiografii, historia Śląska XVIII-XIX wieku). Po ukończeniu studiów z zakresu teologii pracowałem przez 2 lata w charakterze nauczyciela religii w gimnazjum. Prowadziłem także katechizację parafialną w zakresie przygotowania do sakramentów.

Od 2008 r. wypełniałem obowiązki nauczyciela akademickiego na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, a następnie na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie. Na uczelniach tych prowadziłem zajęcia w postaci ćwiczeń, proseminarium, wykładów

kursowych, wykładów monograficznych, konwersatorium i objazdów naukowych (krajowych i zagranicznych). Tematyka prowadzonych przeze mnie zajęć dotyczyła głównie dziejów XIX i XX wieku tak w zakresie dziejów powszechnych, jak i historii Polski oraz historii Kościoła katolickiego. W ramach prowadzonych zajęć, pod moim kierunkiem i opieką, realizowali swe praktyki dydaktyczne doktoranci mojej macierzystej uczelni. Kilkakrotnie powierzano mi obowiązki tutora poszczególnych roczników studenckich.

Ze względu na swoje zainteresowania naukowe i prowadzone badania byłem kilkakrotnie zapraszany na seminaria magisterskie prowadzone przez dr hab. Joannę Januszkę-Jurkiewicz w Instytucie Historii na Uniwersytecie Śląskim. W ramach tych zajęć prezentowałem studentom specyfikę źródeł proveniencji kościelnej oraz archiwów kościelnych.

W okresie od 2009 do 2012 roku w Instytucie Historii Wydziału Historii i Dziedzictwa Kulturowego UPJP2 w Krakowie pełniłem funkcję zastępcy dyrektora Instytutu i odpowiadałem za kwestie studenckie. W ramach Instytutu kilkakrotnie wchodziłem w skład różnorodnych komisji instytutowych i wydziałowych, realizujących zadania organizacyjne zlecone przez władze uczelniane. W latach 2008-2010 wchodziłem w skład zespołu opracowującego wydziałowe informatory, zawierające m.in. katalogi przedmiotów na kierunku historia.

W ramach współpracy z Biblioteką Śląską w Katowicach przekazałem nieodpłatnie tej instytucji ponad 2700 jednostek różnego typu wydawnictw, m.in. starodruki, rękopisy oraz wydawnictwa podziemne z lat 80. XX wieku.

W obszarze moich działań popularyzatorskich można wyróżnić działalność organizacyjną, wykładową, konsultacyjną i wydawniczą. W rodzinnej miejscowości (Strzemieszyce Wielkie, dziś dzielnica Dąbrowy Górniczej) byłem współzałożycielem i działaczem stowarzyszenia regionalnego (Towarzystwo Przyjaciół Strzemieszyc), którego zadaniem było kultywowanie i odkrywanie tradycji historycznych miejscowości. W 2018 r. byłem koordynatorem współpracy pomiędzy diecezją sosnowiecką a katowickim oddziałem Instytutu Pamięci Narodowej. Współpraca ta zaowocowała m.in. badaniami naukowymi, których wyniki opublikowano w publikacji *Wiara i Niepodległość* (red. A. Dziurok, M. Trąba, Katowice–Sosnowiec–Warszawa 2019, ss. 719) oraz organizacją sympozjum diecezjalnego pt. *Szkice pamięci. Wiara i patriotyzm* (20 X 2018) z okazji 100-lecia odzyskania niepodległości w 1918 roku, podczas którego referaty wygłosili pracownicy naukowcy IPN, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach i Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Na prośbę Kurii Diecezjalnej w Sosnowcu publikowałem wyjaśnienia dotyczące aktualnych kontrowersji związanych z zagadnieniami historycznymi (np. *Uwagi odnośnie „Inwentarza archiwalnego*

akt Instytutu Pamięci Narodowej”, „Okólnik Duszpastersko – Informacyjny” [Kuria Diecezjalna w Sosnowcu], nr 2 /2017).

Działalność wykładowa o charakterze popularyzatorskim jest stałą formą mojej aktywności naukowej. Ma ona bardzo zróżnicowany charakter i jest adresowana do różnorodnych grup. Przykłady tego typu wystąpień mogą stanowić chociażby: wykład wygłoszony podczas uroczystej sesji Rady Miasta Świętochłowice z okazji 50. rocznicy śmierci ks. biskupa Teodora Kubiny (3 II 2001) pod tytułem *Ks. Biskup Teodor Kubina jako działacz społeczny i narodowy*, czy wykład dla służby więziennej i grupy więźniów w Zakładzie Karnym w Wojkowicach podczas uroczystości z okazji stulecia więziennictwa w niepodległej Polsce (27 VI 2018) pod tytułem *Rola służb mundurowych w dziele odrodzenia Rzeczypospolitej (1914–1922)*.

Wielokrotnie występowałem w roli konsultanta różnego typu wystaw oraz publikacji prasowych, np. w czasie przygotowań do zorganizowanej w 2018 roku przez Stowarzyszenie Bochniaków i Miłośników Ziemi Bocheńskiej wystawy *Olga Leopoldyna Stawecka (1896 – 1933). Porucznik – zakonnica z Bochni*.

Ze swoich zbiorów udzielałem nieodpłatnie materiałów oraz źródeł ikonograficznych na potrzeby wystaw organizowanych w muzeach zagłębiowskich, np. wystawy z okazji rocznicy uroczystości milenijnych w Sosnowcu z 1967 roku przygotowanej przez Muzeum w tymże mieście (2007) oraz publikacji regionalnych, np. monografii Sosnowca, czy wspomnianej powyżej monografii *Wiara i Niepodległość*. Na życzenie sióstr ze Zgromadzenia Męki Pana Naszego Jezusa Chrystusa (pasjonistki) użyczyłem im materiałów do dziejów tego zgromadzenia, które są w moim posiadaniu, a które zostały wykorzystane do zorganizowania okolicznościowej wystawy z racji jubileuszy istnienia i obecności tegoż zgromadzenia zakonnego na terenie Zagłębia Dąbrowskiego (2020).

W obszarze działalności popularyzatorskiej znaczne miejsce zajmuje także działalność wydawnicza. Treścią publikacji popularnonaukowych mojego autorstwa jest zarówno historia powszechna, jak i historia regionalna. Dobrym przykładem pierwszego typu wydawnictw mogą być opracowane we współpracy z Lechem Krzyżanowskim i wielokrotnie wznawiane *Tablice historyczne* (Bielsko–Biała 1999, ss. 458). W 2000 roku publikacja została zakwalifikowana jako środek dydaktyczny zalecany przez MEN (Nr 0899/2000). Znaczne uznanie recenzentów oraz zainteresowanie czytelników zyskał - opracowany z uwzględnieniem wszelkich zasad aparatu naukowego - przygotowany także we współpracy z Lechem Krzyżanowskim *Poczet królów i książąt polskich* (Bielsko-Biała 2003, ss. 631). Publikacja ta była kilkakrotnie wznawiana na rynku polskim.

